

thema 1 – Boze Bataven en knappe keizers

🛡 tijd van jagers en boeren 🏰 tijd van Grieken en Romeinen

Om te onthouden

Samenvatting

🛡 les 1 – Geheim in de emmer

In de ijzertijd leerden mensen voorwerpen maken van ijzer. IJzer vind je in de natuur in de vorm van klonten ijzererts. Als je ijzererts heel heet maakt, houd je ijzer over. Nu kon land bewerkt worden met een ijzeren ploeg. Dat ging veel sneller. Mensen konden nu ook iets anders gaan doen, zoals handelaar worden. Sommigen werden daar rijk van. Er woonden grote families in een dorp. Het familiehoofd was de baas. De mensen maakten alles wat ze nodig hadden zelf. Er waren ovens om in te bakken en er liep veel vee. Ook ruilden ze spullen met elkaar, zoals kralen, wol en zout. Zout was belangrijk: het maakt het eten lekker en langer houdbaar en je kunt er leer mee bewerken.

🛡 les 2 – Germaanse volken

Uit het noorden van Europa kwamen Germaanse stammen. Ze kwamen hier wonen. De Germanen deden aan landbouw, hielden vee en vingen vis. Ze ruilden aardewerk, huiden, stoffen en zout. Ze woonden met een familie in lange huizen van hout en leem. Het stamhoofd had een groter huis. Regels en wetten werden mondeling overgedragen. Kinderen moesten thuis meehelpen en zorgden voor het vee. Maar ze speelden ook, bijvoorbeeld met bikkels. De Germaanse stammen vochten tegen elkaar, maar vierden ook samen seizoensfeesten. Soms vochten ze samen tegen een vijand. Germanen waren dapper en niet bang om dood te gaan.

🏰 les 3 – Germaanse dieven?

Julius Caesar was een legerleider van het Romeinse leger. Hij veroverde veel gebieden, ook bij ons. Het Romeinse leger was succesvol. In het Romeinse leger zaten beroepssoldaten. De soldaten verdienden geld, waren goed getraind en kregen voldoende eten. Daardoor wonnen ze vaak. Caesar gebruikte een slim plan: de verdeel-en-heersstrategie. Caesar zorgde ervoor dat de inheemse stammen elkaar niet vertrouwden, zodat ze niet samen tegen de Romeinen zouden vechten. Hij liet Romeinse soldaten, verkleed als Galliërs, bij de stammen spullen stelen. En hij zorgde ervoor dat de ene stam hem informatie gaf, waardoor hij een andere stam kon aanvallen.

🏰 les 4 – De Bataafse opstand

De Germanen romaniseerden. Ze dronken wijn, gingen naar badhuizen en betaalden soms met geld. Ook werden er verharde wegen aangelegd. De Bataven waren Germanen die in de Betuwe woonden. Veel Bataven waren krijgers in het Romeinse leger. Ze kregen goed betaald en mochten na 25 jaar dienst Romein worden. Toen de belastingen hoger werden en jonge Bataafse jongens gedwongen werden om soldaat te worden, ontstonden er onlusten. Julius Civilis, een Bataaf in dienst van het Romeinse leger, leidde de Bataafse opstand. De Romeinen werden eerst verslagen, maar toen er nieuwe soldaten kwamen, moest Julius vluchten. Er kwam wel weer vrede. De Romeinen verdwenen rond 400 uit ons land.

Begrippen

les 1 – Geheim in de emmer

- de ijzertijd** In de ijzertijd leerden de mensen ijzeren gebruiksvoorwerpen te maken.
- de koning van Oss** De koning van Oss is een belangrijke man uit de ijzertijd. Zijn graf is in Oss gevonden.
- het ijzererts** Ijzererts is een grondstof uit de natuur die bestaat uit ijzer en steen.
- de veenweg** Een veenweg is een houten weg in het moeras die de boeren bouwden om erts uit het moeras te halen.

les 2 – Germaanse volken

- de migratie** Migratie is de verhuizing van groepen mensen van het ene naar het andere gebied.
- het leem** Leem is een soort grond die op klei lijkt. Leem heeft een geelbruine of roodbruine kleur.
- het stamhoofd** Een stamhoofd is de belangrijkste man in een groep mensen met dezelfde afstamming.
- mondeling** Als je iets mondeling overdraagt, dan vertel je het. Je gebruikt dus geen geschreven teksten.
- het seizoensfeest** Een seizoensfeest is een feest dat elk jaar in een bepaald jaargetijde wordt gevierd.
- de bikkel** Bikkels waren een soort knikkers, gemaakt van botjes van schapen en koeien.

les 3 – Germaanse dieven?

- inheems** Mensen die inheems zijn, wonen als volk al heel lang in hetzelfde gebied.
- Julius Caesar** Julius Caesar was de legerleider van het Romeinse leger. Hij veroverde een groot deel van Europa.
- de legerleider** Een legerleider is de baas van een leger. Hij vertelt de soldaten wat ze moeten doen.
- de Gallische oorlog** De Gallische oorlog is de oorlog die Julius Caesar met zijn soldaten voerde tegen de Galliërs.
- de verdeel-en-heersstrategie** Hiermee zorg je ervoor dat je vijanden ruzie met elkaar krijgen, zodat ze jou niet samen aanvallen.

les 4 – De Bataafse opstand

- romaniseren** Romaniseren betekent steeds meer gaan lijken op de Romeinen door het overnemen van gewoontes.
- Julius Civilis** Julius Civilis was een Bataafse leider die in opstand kwam tegen de Romeinen.
- de Bataafse opstand** Tijdens de Bataafse opstand verzetten de Bataven zich tegen de Romeinen.

thema 2 – Grote koningen, kleine koningen

👤 tijd van monniken en ridders 🏰 tijd van steden en staten

Om te onthouden

Samenvatting

👤 les 1 – Frankische koningen

Vanaf het jaar 400 trokken veel volkeren dwars door Europa. Het was de tijd van de volksverhuizingen. In ons land woonden Germaanse stammen als de Saksen, de Friezen en de Franken. Clovis was een Frankische koning, geboren rond 465. Hij maakte een einde aan de chaos tussen de Germaanse stammen door met ze samen te werken. Stammen die niet wilden samenwerken, versloeg hij. Clovis werd christen. Veel onderdanen werden toen ook christen. Door de godsdienst was er minder ruzie en meer saamhorigheid. De nakomelingen van Clovis heetten de Merovingers. Karel Martel en Pippijn de Korte waren ook Frankische koningen. Pippijn liet edelen geld betalen aan de kerk en beschermde de paus tegen vijanden.

🏰 les 2 – Karel de Grote

De Saksen geloofden in Germaanse goden als Wodan en Donar. De Franken dwongen de Saksen om christen te worden. Karel de Grote was koning van de Franken. Hij woonde in Nijmegen en Aken. De soldaten van Karel waren goed bewapend en veroverden veel land. Karel was bevriend met de paus. Karel was leenheer. Hij verdeelde zijn land onder leenmannen in graafschappen. De leenmannen moesten belasting innen, rechtspreken en grenzen verdedigen. Met dit leenstelsel had Karel controle over zijn grote rijk. Na zijn dood kreeg zijn zoon het rijk, daarna de drie kleinzonen van Karel. De leenheren maakten het leenmanschap erfelijk, zodat hun zonen het land erfden. Het rijk viel toen uiteen in graafschappen. De graven werden steeds machtiger.

🏰 les 3 – Held of vijand?

Het leenstelsel was nog in gebruik. Floris V was een belangrijk man: graaf van Holland en Zeeland en leenman van de Duitse koning. Floris woonde in kasteel Huis ten Haghe. De Ridderzaal was de feestzaal. Huis ten Haghe is nu het Binnenhof, waar de Nederlandse regering zit. De Ridderzaal wordt nog gebruikt op Prinsjesdag. Floris V gaf de boeren veel rechten en kreeg daardoor ruzie met zijn leenmannen. De edelen noemden hem 'der keerlen god' (de god van de boeren). De edelen werden woest toen Floris hulp aan de Franse koning vroeg. Frankrijk was namelijk de vijand. Floris V werd vermoord.

🏰 les 4 – Het Bourgondische Rijk

Omdat er rond 1385 geen koning was, hoorde het land steeds weer bij een ander koninkrijk. Door huwelijkspolitiek erfden de kinderen van de graven graafschappen van hun vader. Die grond werd dan samengevoegd. Door een dubbel huwelijk in graafschap Holland hoorde Holland ook bij Bourgondië. Een belangrijke man was Filips de Goede, hertog van Bourgondië. Hij veranderde het bestuur in een centraal bestuur. Elke graafschap had zijn eigen Staten. De Staten waren een groepje belangrijke mensen. De Staten-Generaal werden bijeengeroepen als Filips advies wilde en vooral als hij geld nodig had. Filips hield ook van luxe. Aan het hof van Bourgondië werd veel gedanst, muziek gemaakt en toneelgespeeld.

Begrippen

les 1 – Frankische koningen

- de volksverhuizing Bij een volksverhuizing trekt een volk naar een ander woongebied.
- Clovis Clovis was de Frankische koning die zich tot het christendom bekeerde.
- de Merovingers De Merovingers waren de nakomelingen van koning Clovis. Zij leidden het Frankische Rijk.
- Karel de Grote Karel de Grote was een keizer die het Frankische Rijk groot maakte en het leenstelsel invoerde.
- de paus De paus is de hoogste baas van de katholieke kerk.
- het Karolingische koningshuis Het Karolingische koningshuis waren de koningen uit één familie die het Frankische Rijk leidden.

les 2 – Karel de Grote

- de leenman Een leenman is iemand die grond van een leenheer bewerkt.
- de graafschap Een graafschap is een gouw (stuk land) van een rijke leenheer, die graaf genoemd werd.
- de gouw Een gouw was een stuk land van een leenheer. Karel de Grote verdeelde Nederland in dertig gouwen.
- de leenheer De leenheer is de eigenaar van een stuk grond dat hij door een ander liet bewerken.
- de zendgraaf De zendgraaf controleerde of de gebieden in het rijk van Karel de Grote goed werden bestuurd.
- de rentmeester Een rentmeester bestuurde het gebied van een graaf, als de graaf zelf weg was.
- het leenstelsel Het leenstelsel is het systeem waarbij leenmannen stukken land van de koning (leenheer) beheren.

les 3 – Held of vijand?

- Floris V Floris V was graaf van Holland en Zeeland. Hij gaf de boeren meer macht en werd daarom vermoord.
- de Ridderzaal De Ridderzaal is de grote feestzaal van het Binnenhof in Den Haag.
- het Binnenhof Het Binnenhof in Den Haag was het woonpaleis van Floris V. Nu zit daar de Nederlandse regering.

les 4 – Het Bourgondische Rijk

- de huwelijkspolitiek Bij huwelijkspolitiek regelen graven dat hun kinderen met elkaar trouwen zodat er meer land in hun bezit komt.
- het Bourgondische Rijk Het Bourgondische Rijk was een gebied dat steeds groter werd, vooral door huwelijken.
- Filips de Goede Filips de Goede was de belangrijkste hertog van Bourgondië. Hij zorgde voor een centraal bestuur.
- de vierlander De vierlander was de munt die Filips de Goede liet slaan voor het Bourgondische Rijk.
- de Staten De Staten waren groepjes mensen van een graafschap die advies en geld gaven aan Filips de Goede.
- het centraal bestuur Als een gebied een centraal bestuur heeft, dan wordt daar alles op dezelfde manier geregeld.
- de Staten-Generaal Alle Staten samen waren de Staten-Generaal. Nu zijn het de leden van de Eerste en Tweede Kamer.

thema 3 – Opstand en een nieuw land

👑 tijd van ontdekkers en hervormers 👑 tijd van regenten en vorsten

Om te onthouden

Samenvatting

👑 les 1 – Willem van Oranje

Nederland hoorde bij het keizerrijk van Karel V en bestond uit vijftien gewesten. Willem van Oranje groeide op aan het hof van Karel V, samen met Filips II. Toen Filips II koning van Spanje was, werd Willem zijn raadsman. Willem werd prins van Oranje en stadhouder. Filips was katholiek en liet protestanten opsluiten en vermoorden. Hij verhoogde de belastingen in de gewesten om de protestanten te straffen. Tijdens de Beeldenstorm sloegen armen en protestanten beelden in kerken kapot. Zo'n hekel hadden ze aan katholieken. Willem leidde de Opstand tegen Filips.

👑 les 2 – De Opstand

Om de Opstand te stoppen, stuurde Filips de hertog van Alva. Die begon de Raad der Beroerten: een rechtbank voor iedereen die meedeed aan de Beeldenstorm. Omdat veel mensen de doodstraf kregen, noemden ze het de Bloedraad. Edelen waren woedend en vroegen mensen mee te vechten. Ze noemden zich de geuzen. De eerste overwinning was bij Den Briel. In plaatsen waar nu meer protestanten woonden, werden katholieken verjaagd en andersom. De Nederlanden werden in tweeën gesplitst: katholieken in het zuiden bleven trouw aan Filips, protestanten in het noorden wilden vrijheid. Filips beloofde geld aan degene die Willem pakte en Willem werd vermoord. De noordelijke gewesten vormden een bijzonder bestuur zonder koning: de Republiek der Zeven Verenigde Nederlanden.

👑 les 3 – De Zilvervloot

Tijdens de oorlog tegen Spanje handelde men met verre landen. De spullen werden met een vloot van schepen vervoerd. De vloot werd ook gebruikt om de handelsvloot van de vijand in te pikken. Dit heette kaapvaart. De kaperkapitein kreeg dan een kaperbrief van de regering met de opdracht andere schepen te overvallen. Een keer per jaar vervoerden de Spaanse schepen spullen en verdiend en veroverd zilvergeld van Amerika naar Spanje met de Zilvervloot. Kaperkapitein Piet Heyn veroverde deze Zilvervloot. De buit was enorm: Spaanse matten, goud, appeltjes van oranje en nog veel meer. Met de buit kon de oorlog tegen Spanje betaald worden en zo had Spanje juist geen geld meer.

👑 les 4 – Vrede na 80 jaar

De Republiek werd door andere landen niet erkend, omdat er geen koning was. Het waren gewesten, maar ze werkten wel samen. Ze gingen als één land met het buitenland om en voerden samen oorlog. Toen Antwerpen bezet werd door Spanje was dat goed voor de Republiek. Handelaren kwamen nu via zee naar Amsterdam. De Zeven Nederlandse gewesten kregen een stadhouder: prins Maurits. Hij was ook legeraanvoerder. In 1648 werd de Vrede van Münster getekend in de Duitse stad Münster. Er stond in dat de Republiek de protestantse godsdienst had. Katholiek zijn mocht, maar niet zo openlijk als protestant zijn. Zuidelijke gewesten, zoals Limburg, Brabant en Zeeuws-Vlaanderen, hoorden nu bij de Republiek. De oorlog duurde tachtig jaar, drie generaties lang.

Begrippen

les 1 – Willem van Oranje

- Willem van Oranje** Willem van Oranje nam het op voor de protestanten en kwam in opstand tegen Filips II.
- Filips II** Filips II was koning van Spanje en heer der Nederlanden. Hij dwong mensen om katholiek te zijn.
- Karel V** Karel V was keizer van bijna heel Europa. Hij verdeelde zijn rijk in gewesten.
- het gewest** Een gewest is een deel van een land met een eigen bestuur.
- de stadhouder** Een stadhouder had namens de koning de leiding over een gewest.
- de katholiek** Een katholiek heeft een bepaald soort christelijk geloof. De paus is de baas van hun kerk.
- de protestant** Een protestant heeft een christelijk geloof. In zijn kerk is er geen paus als baas.
- de Beeldenstorm** Bij de Beeldenstorm vielen armen en protestanten de katholieke kerken aan en vernielden beelden.
- de ketter** Een ketter was de scheldnaam voor protestanten, die volgens Filips II het verkeerde geloof hadden.

les 2 – De Opstand

- de hertog van Alva** De hertog van Alva werd door Filips II naar de Nederlanden gestuurd om de Opstand te stoppen.
- de Bloedraad** De rechtbank voor iedereen die mee had geholpen aan de Beeldenstorm.
- de geuzen** De geuzen waren groepen vechtende mannen die tegen de Spaanse koning Filips II vochten.
- de verovering van Den Briel** Bij de verovering van Den Briel wonnen de geuzen voor het eerst van de Spanjaarden.
- de Republiek der Zeven Verenigde Nederlanden** De Republiek der Zeven Verenigde Nederlanden was het bestuur van de zeven noordelijke gewesten.

les 3 – De Zilvervloot

- de vloot** Schepen die bij elkaar liggen of samen varen, vormen met elkaar een vloot.
- de kaapvaart** De kaapvaart is het veroveren van de handelsvloot van de vijand, met toestemming van de regering.
- de Spaanse mat** Een Spaanse mat is een oud Spaans zilveren geldstuk.
- de Zilvervloot** De Zilvervloot was de Spaanse vloot die kostbaarheden vanuit Amerika naar Spanje bracht.
- de kaperkapitein** Een kaperkapitein is de baas op een schip dat de handelsvloot van een vijand gaat veroveren.
- Piet Heyn** Hij was de baas van de Nederlandse oorlogsvloot en veroverde de Spaanse Zilvervloot.
- de kaperbrief** Een brief waarmee de regering toestemming geeft voor de kaapvaart.

les 4 – Vrede na 80 jaar

- prins Maurits** Maurits was de zoon van Willem van Oranje. Hij was stadhouder en een hele goede legeraanvoerder.
- de legeraanvoerder** De baas van een leger die vertelt wat de soldaten moeten doen.
- het bestand** Een bestand is een wapenstilstand. Het is oorlog, maar mensen spreken af een poos niet te vechten.
- de Vrede van Münster** Met het tekenen van het verdrag van Münster kwam er een einde aan de Tachtigjarige Oorlog.
- de schuilkerk** Een schuilkerk was een verborgen kerk van de katholieken.

thema 4 – Rijke regenten, arme burgers

🕒 tijd van pruiken en revoluties 🏭 tijd van burgers en stoommachines

Om te onthouden

Samenvatting

🕒 les 1 – Machtige families

In de tijd van pruiken en revoluties bestuurden rijke regenten de steden. Stadhouders Willem IV was legerleider en hij benoemde ambtenaren. De elite gaf elkaar goed betaald werk. De regenten werden erg rijk door handel in aandelen. De arbeiders hadden niks aan die aandelenhandel, want dat leverde geen werk op. Alles wat Frans was, namen de regenten over; de etiquette, de taal en de mode. Ze kochten dure buitenhuizen en lieten tuinen aanleggen in Franse stijl. Aan het eind van de tijd van pruiken en revoluties ging het niet goed met de rijken. Maar ze deden of er niets aan de hand was. Er werd minder verdiend in de landbouw en visserij, vanwege de oorlogen was er minder handel en de aandelen werden minder waard.

🕒 les 2 – Armoede

De Republiek was goed in textiel, bouwnijverheid, leerbewerking, aardewerk, glas, steen en kalk. Er werkten veel arme mensen. Hun kleren waren grijs en somber. Daarom heetten ze het grauw. Hun kinderen werkten als dienstmeisje, in de huisnijverheid of in een winkel of werkplaats. Toen het slechter met de economie ging, was er minder werk en meer armoede. De armenzorg, georganiseerd door kerken en regenten, bestond uit de bedeling en weeshuizen. Een kwart van de Amsterdammers gebruikte dit. Kinderen van armen woonden soms in weeshuizen. Er waren slaapzalen voor jongens en meisjes, ze droegen dezelfde kleren, aten roggebrood of pap en gingen naar school. Veel mensen zaten in een armoedecyclus: als je arm was, waren je kinderen ook arm en hun kinderen ook weer.

🏭 les 3 – De vuurdraak!

Willem I was de eerste koning van het Verenigd Koninkrijk der Nederlanden. Willem I wilde het land weer rijk maken. Daarom nam hij vier maatregelen: hij liet fabrieken bouwen, een spoorweg aanleggen, kanalen graven en de wegen verbeteren. Zo kon de handel sneller vervoerd worden. Koopmannen uit het noorden verkochten de spullen die in het zuiden in de fabriek gemaakt werden. De maatregelen hielpen wel, maar vooral in het noorden. In het zuiden bleven veel mensen arm.

🏰 les 4 – Koninkrijk Nederland

Het Verenigd Koninkrijk der Nederlanden bestond uit Noord-Nederland en Zuid-Nederland. Zuid-Nederland verzette zich tegen Willem I. Ze wilden geen protestantse koning en ze vonden dat hij het noorden voortrok. Er was niet genoeg aandacht voor de Vlaamse cultuur en Nederlands werd als officiële taal ingevoerd. Tijdens een opstand in Brussel eisten opstandelingen een eigen staat en een eigen koning. Willem probeerde België terug te veroveren, maar het Franse leger schoot de Belgen te hulp. De eerste koning van België werd Leopold I. Willem I was teleurgesteld in het volk, hij wist dat hij verloren had. Hij deed afstand van de troon. Willem II, zijn zoon, werd de nieuwe koning.

Begrippen

les 1 – Machtige families

- de elite** De elite, dat zijn de mensen in een land die machtig en rijk zijn.
- het aandeel** Een aandeel is een bewijs dat je geld hebt gestoken in een bedrijf.
- het buitenhuis** Een buitenhuis is een extra huis dat rijke mensen op het platteland hebben.
- de etiquette** De etiquette, dat zijn de regels die zeggen hoe het hoort.

les 2 – Armoede

- het grauw** Het grauw was de bijnaam voor het arme volk van wie de kleren grijs en somber waren.
- de armenzorg** De armenzorg gaf arme mensen gratis eten en medicijnen en zorgde voor weeshuizen.
- de bedeling** Bedeling is dat arme mensen gratis eten en medicijnen en wat geld kregen.
- het weeshuis** In een weeshuis woonden wezen, dus kinderen zonder ouders en soms kinderen van heel arme ouders.
- de armoedecyclus** Een armoedecyclus is dat een familie altijd arm blijft en dat niet kan veranderen.
- de wees** Een wees is een kind dat geen ouders meer heeft. De ouders zijn dood.

les 3 – De vuurdraak!

- het Verenigd Koninkrijk** Het Verenigd Koninkrijk der Nederlanden bestond uit de landen die wij nu kennen als België, Luxemburg en Nederland.
- der Nederlanden**
- koning Willem I** Willem I was de eerste koning van Nederland.
- de fabriek** Een fabriek is een groot gebouw met machines waar producten gemaakt worden.
- de koopman** Een koopman is iemand die leeft van de handel.
- het kanaal** Een kanaal is een recht stuk water waar schepen op kunnen varen. Het is door mensen gegraven.
- de spoorweg** De rails waarover de treinen rijden, noem je de spoorweg.

les 4 – Koninkrijk Nederland

- de staatsschool** De staatsschool is een school zonder godsdienst, die werd gesticht door Willem I.
- koning Leopold I** Leopold I is de eerste koning van België die door cultuur een eenheid van het land maakte.
- koning Willem II** Willem II werd koning van Nederland toen zijn vader Willem I de troon opgaf na verlies van België.

thema 5 – Hevige strijd en koude oorlog

 tijd van wereldoorlogen tijd van televisie en computer

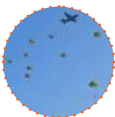
Om te onthouden

Samenvatting

les 1 – Oorlog in Europa

In 1914 begon de Eerste Wereldoorlog met de moord op kroonprins Frans Ferdinand. De geallieerden (onder andere Frankrijk, Verenigd Koninkrijk, Rusland en de Verenigde Staten) en de centralen (Duitsland, Oostenrijk-Hongarije, Turkije, Bulgarije) vochten tegen elkaar. De geallieerden wonnen. Zij vonden dat Duitsland de meeste schuld had aan de oorlog. Duitsland moest gebieden teruggeven aan Frankrijk en een boete betalen. Toen er een economische crisis was in de wereld, werden vooral de Duitsers straatarm. Er werd een politieke partij opgericht die zich de nazi's noemden. Ze beloofden alle problemen op te lossen. En mensen die anders waren, kregen de schuld van de problemen in Duitsland. Vooral Joden, zigeuners en homoseksuelen werden door de nazi's gediscrimineerd. Adolf Hitler werd ook lid van deze partij. In 1933 werd Hitler de leider van Duitsland.

les 2 – Tweede Wereldoorlog

Hitler wilde van Europa één Duits rijk maken. Oostenrijk sloot zich bij Duitsland aan. Toen Hitler in 1939 Polen binnenviel, begon de Tweede Wereldoorlog. In 1940 viel Hitler Nederland, België en Luxemburg aan. Frankrijk werd deels bezet. De bezetters werden steeds harder. Steeds meer goederen werden afgepakt. Verzet werd hard gestraft. Er kwamen steeds meer regels tegen Joden en ze werden opgepakt. De geallieerden bevrijdden het zuiden in de herfst van 1944. Bij de Slag om Arnhem bleken de Duitsers nog te sterk. Het noorden bleef bezet. In de Hongerwinter was het ijskoud. Er was bijna geen eten. In mei 1945 was heel Nederland bevrijd.

les 3 – Spionnen!

Na de oorlog was Europa verdeeld in Oost-Europa, bevrijd door de Sovjetunie, en West-Europa, bevrijd door de Amerikanen. Amerika was kapitalistisch, de Sovjetunie communistisch. Ze wilden beide de machtigste zijn en dreigden met alles vernietigende bommen: de Koude Oorlog. West-Europa was het eens met Amerika, Oost-Europa moest het eens zijn met de Sovjetunie. In West-Berlijn hadden Amerika, Verenigd Koninkrijk en Frankrijk invloed, in Oost-Berlijn de Sovjetunie. De Sovjetunie bouwde een muur door de stad. De Berlijnse muur werd het symbool van de Koude Oorlog. Ook bouwde de Sovjetunie hoge hekken met prikkeldraad op de grens tussen Oost- en West-Europa: het IJzeren Gordijn. In 1989 werd in Berlijn de muur afgebroken. In 1991 viel de Sovjetunie uit elkaar. Dit was het einde van de Koude Oorlog.

les 4 – Een verenigd Europa

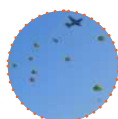
Na de Tweede Wereldoorlog wilden veel Europese landen vrijwillig samenwerken om een nieuwe oorlog te voorkomen. Nederland, België en Luxemburg richtten de Benelux op. Samen met Frankrijk, Duitsland en Italië richtten zij de EGKS op. Het ging steeds beter en de EEG werd opgericht. De opvolger hiervan is de Europese Unie. In 2002 werd in twaalf landen de euro ingevoerd. Die landen lieten zo zien dat ze echt in de EU geloofden. Landen in de EU vinden democratie, welvaart, vrede en vrijheid erg belangrijk. Ook vrij verkeer van goederen en personen is een belangrijke afspraak binnen Europa. Steeds meer landen willen meedoen met de EU. Maar met zo veel leden is het ook moeilijk om het eens te worden.

Begrippen

les 1 – Oorlog in Europa

- de Eerste Wereldoorlog ... De Eerste Wereldoorlog was van 1914 tot 1918. Er werd voor het eerst gifgas gebruikt.
- de centralen De centralen waren de landen die in de Eerste Wereldoorlog samen vochten tegen de geallieerden.
- de geallieerden De geallieerden waren landen die samen vochten: in de Eerste Wereldoorlog tegen de centralen, in de Tweede Wereldoorlog tegen Hitler.
- de economische crisis Tijdens een economische crisis gaat het slecht met de economie, dus met het geld van een land.
- Adolf Hitler Adolf Hitler was de leider van Duitsland tijdens de Tweede Wereldoorlog.

les 2 – Tweede Wereldoorlog

- de Tweede Wereldoorlog In de Tweede Wereldoorlog (1939-1945) vochten geallieerden tegen Hitler die de Joden vervolgde.
- bombarderen Een stad bombarderen betekent: allemaal bommen op de stad gooien.
- het verzet Mensen die in de Tweede Wereldoorlog in het verzet zaten, probeerden de Duitsers tegen te werken.
- de Slag om Arnhem Tijdens de Slag om Arnhem probeerden de geallieerden het noorden van Nederland te bevrijden.
- de Hongerwinter De Hongerwinter was de laatste winter van de oorlog in Nederland. Er was toen bijna geen eten meer in het noorden van Nederland.

les 3 – Spionnen!

- het kapitalisme Kapitalisme betekent dat iedereen vrij is om een bedrijf of winkel te beginnen en rijk te worden.
- de communisten Communisten vinden dat iedereen alles eerlijk moet delen. Mensen verdienen geen eigen geld.
- de Koude Oorlog De strijd zonder wapens tussen Amerika en de Sovjetunie, ze bedreigden en bespioneerden elkaar. Er waren spionnen.
- de Berlijnse muur De Berlijnse muur was tijdens de Koude Oorlog een hoge muur tussen Oost- en West-Berlijn.
- het IJzeren Gordijn Het IJzeren Gordijn was de grens tussen Oost- en West-Europa tijdens de Koude Oorlog.
- Michail Gorbatsjov Michail Gorbatsjov was de leider van de Sovjetunie die de Koude Oorlog stopte.

les 4 – Een verenigd Europa

- de Europese Gemeenschap voor Kolen en Staal (EGKS) De EGKS was een organisatie van zes Europese landen op gebied van kolen en staal.
- de Europese Economische Gemeenschap (EEG) De EEG was op opvolger van de EGKS, waarbij twaalf Europese landen ook op gebied van handel en economie samenwerkten.
- de Europese Unie (EU) De EU is een groep landen in Europa die intensief samenwerken.
- vrij verkeer van goederen en personen Hierdoor kunnen binnen de EU mensen werken en wonen waar ze willen. Goederen kunnen zonder te betalen worden verhandeld.
- de euro De euro is de gemeenschappelijke munt van veel landen in Europa.